

Maria (til høyre) med burmesiske rubinselgere i butikken deres i Mae Sai. Den lille røde prikken er en rårubin i en marmormatrix.

I Mae Sai slipes edelstener på gaten.

REISEBREV FRA THAILAND:

RÅTT OG RØDT I THA

«Sawadii kah» – hei-, hun smiler og viser meg bakrommet av gatebutikken hennes. «Phama rubi bønnt» – varmebehandlede rubiner fra Burma, sier hun, mens jeg titter på fotografiene på veggen og tenker at jeg må være på riktig sted.

TEKST OG FOTO: **MARIA KATHARINA SCHENK**
CAND.OECON./DIPLOMGEMMOLOG

Mogok-gruven med og uten henne, poser av rå-rubiner på fanget hennes. Bildene viser en rubinhandler som har tilgang til verdens flotteste og dyreste rubiner direkte fra Mogok-gruvene i Myanmar.

INNGANGSPORTEN

Jeg er i Mae Sai, Thailands nordligste by, midt i det gygne triangel. Butikken ligger ikke mer enn hundre meter fra grenseovergangen til Myanmar, en smal bro over en liten elv med et virvar av fotgjengere, motorsykler og fargerike pick-ups i begge retninger. Mae Sai er inngangsporten for legale og smuglede

burmesiske rå-rubiner. Herfra blir de fraktet videre til Chantaburi, Thailands største slipe- og behandlingssted som ligger sør i landet ved den kambodsjanske grensen.

MEN TALL KAN HUN!

Rubinhandleren åpner safen og tar ut pose etter pose. Alle rubinene er slipt og satt i tynne gullringer, og når jeg spør henne om jeg kan se på dem med min lupe, åpner hun bare med fingerneglen klørne i innfatningen og tar steinen ut. Det er viktig å ha gjort leksene sine på forhånd siden det er opp til meg å finne en ubehandlet stein blant alle behandlede. Eller en som er varmebehandlet blant andre behandlinger. Rubiner skal sees i naturlig dagslys, helst fra nord har jeg lært, men her er jeg i et rom uten vinduer, og innelysningen er ikke den beste. Hun snakker ikke engelsk, og etter hvert skjønner jeg at hun ikke snakke mye thai heller siden hun er fra

Myanmar. Men tall kan hun! En bitte-liten slipt rubin for 120.000 Thai-baht (ca 24.000 kr). Det er så vidt den ikke spretter fra pinsetten, og jeg er glad når jeg får jeg lagt den tilbake på brettet. Jeg fikk aldri vite om edelsteinene var slipt

i Myanmar eller Thailand eller hvorfor alle var innfattet i tynne gullringer. Etter tre besøk og mye smil frem og tilbake forlater jeg henne i Mae Sai med en rå-rubin, en rubin i en marmor-matrix og en varmebehandlet rubin som passer budsjettet mitt.

STØRST I VERDEN

Thailand er verdens største handelsted for korundum. Omtrent 90 prosent av alle rubiner og safirer slipes og behandles i Bangkok og spesielt i Chantaburi, en by like ved den kambodsjanske grensen. Før i tiden hadde Thailand store rubin- og safirforekomster, men i dag er landets edelsteinindustri avhengig av rå korundum fra utlandet. De nærmeste korundum-minene ligger i Myanmar og Kambodsja, men begge landene er politisk ustabile og dette begrenser pålitelige leveranser. Rå-safirer og rå-rubiner importeres fra Australia, Sri Lanka, Madagaskar og det østlige Afrika, hovedsakelig Mozambik.

Opprinnelsen og behandlingen av edelsteinen betyr stor prisforskjell: 1 ct ubehandlet slipt rubin av beste kvalitet fra Burma kan koste 170.000 kr, mens en varmebehandlet bare koster 55.000 kr; like mye som en ubehandlet rubin fra Mozambik av samme kvalitet. (Kilde: AIGS, Asian Institute of Gemological Sciences)

«Thailands behandlingsmetoder ligger fremdeles et skritt foran internasjonale laboratorier som skal sertifisere steiner».

Broen i Mae Sai er grenseovergangen mellom Thailand og Myanmar i det Gyldne Triangel.

«It's a mans world» på edelstensmarkedet i Chantaburi.

ILAND

ET FÅTALL PENE NOK

Forvirrende? Ja visst. Ikke bare er steinens «nasjonalitet» en prisfaktor, men også om den er behandlet eller ubehandlet. Bare et fåtall edelstener som kommer direkte fra gruvene er så pene at de kan selges uten videre behandling. Men til gjengjeld kan disse selges med et betydelig prispåslag. De fleste safirer og rubiner varmebehandles nettopp for å intensivere eller forandre fargen. I tillegg til varmebehandlingen finnes det en rekke andre behandlingsformer for å gjøre edelsteinen mer skinnende og således mer salgbar.

HEMMELIGE METODER

Noen behandlingsformer utføres med enkle redskaper, mens andre er veldig sofistiserte. Thailands behandlingsmetoder ligger fremdeles et skritt foran internasjonale laboratorier som skal sertifisere steiner. Hvilken temperatur, hvor mye oksygen eller andre gasser som brukes, lengden på varme- eller avkjølingsprosessen er godt bevarte bedriftshemmeligheter. Ikke alle behandlingsformer er like vellykkede, og risikoen for å ødelegge en del stein i prosessen er helt reell.

Det fleste behandlinger og slipinger blir gjennomført i Chantaburi, kjent som verdens største handelssenter for rubiner.

Jeg har ingen kontakter i byen, men det er fredag og markedsdag. Jeg har lest litt på forhånd om hvordan en handel foregår på disse kanter. Kjøperen leier seg et bord med belysning i et åpent lokale, og det er selgere med svarte skuldervesker som går fra bord til bord og tar kontakt. Er man tilreisende, bør man benytte seg av tjenestene til en «gembroker», en som kjenner dine behov og kan lete aktivt etter selgere med passende varer.

BARE MENN

Her handles det forhåndssorterte slipte rubiner og safirer i poser. At edelsteiner ligger i én pose, betyr ikke at de har samme opprinnelse, varmebehandling eller kvalitet. Kjøperne må selv raskt og kyndig sortere steinene i posen, og det er tydelig at de har årelang erfaring i å håndtere pinsetten og gruppene steinene. Det er sjelden de bruker lupe.

Det er vanskelig å konsentrere seg med så stor trengsel rundt bordene, i sterk varme og med uvant belysning. Its a man's world. Jeg ser ingen kvinner som handler, og etter å ha tatt noen bilder fortsetter jeg langs gaten. Jeg er overasket at så verdifulle varer og store seddelbunker vandrer fra hånd til hånd uten sikkerhetspersonell. Det

er mye trengsel i sentrum og trafikken er uoversiktlig med venstrekjørende mopeder på fortauet.

Etter en stund finner jeg en kvinnelig forhandler i roligere omgivelser som er villig til å la meg plukke ut steiner fra små gjennomskjulte esker. Hun kan ikke engelsk, men jeg har lært meg noen gemmologiske thai-uttrykk på et kurs om behandling

av korundum i AIGS i Bangkok. Det gjør underverker! Jeg ber om «pao kaow» rubiner, som er varmebehandlet etter den gamle metoden, og jeg rister på hodet med kjennermine og sier «pao mai» når hun rekker meg «glassfylte rubiner». Jeg undersøker hver stein med lupen og bruker mye mer tid enn de rutinerne kjøperne i Chantaburi.

LYKKE TIL VIDERE!

Fakturaen som skrives utløser et smil hos meg: Alt er skrevet med thailandske skrifttegn, men heldigvis kjenner jeg tallene igjen. For tall, betaling og betydningen av et smil er universelt.

«Laa la na» – ha det bra Thailand! Jeg hadde en fantastisk reise gjennom Thailand og ble møtt med smil, deilig mat og varme mennesker! Og «chok dii na» – lykket til videre.

«Jeg er overasket at så verdifulle varer og store seddelbunker vandrer fra hånd til hånd uten sikkerhetspersonell».